

**SPECJALISTYCZNY PROGRAM PROFILAKTYCZNY W ZAKRESIE
PROMOWANIA I WDROŻENIA PRAWIDŁOWYCH METOD WYCHOWAWCZYCH
W STOSUNKU DO DZIECI W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ
W RODZINIE W POWIECIE NOWOMIEJSKIM
NA LATA 2018-2022**

Nowe Miasto Lubawskie 2018 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Rodzina jako środowisko wychowawcze.....	4
2. „Rodzina dysfunkcyjna” w świetle prawa i literatury.....	5
3. Zasoby umożliwiające przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w powiecie nowomiejskim...11	
4. Program - cel główny, cele szczegółowe, oczekiwane rezultaty, wskaźniki.....	12
5. Realizatorzy, czas realizacji programu, źródła finansowania.....	14
6. Harmonogram działań.....	16
7. Literatura.....	18

Wstęp

Rodzina stanowi wyjątkowe i niepowtarzalne środowisko, które najkorzystniej wpływa na fizyczny, psychiczny i społeczny rozwój dziecka, pod warunkiem jednak, że realizuje ona w sposób właściwy przypisane jej funkcje, zwłaszcza opiekuńczo - wychowawcze.

Burzliwy okres transformacji ustrojowej przyniósł ze sobą nie tylko pozytywne skutki, ale też spowodował liczne zagrożenia i zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny, realizacji podstawowych funkcji rodzicielskich oraz zaspokajania potrzeb dziecka.

Ponadto bardzo częstym zjawiskiem występującym w dzisiejszych czasach jest nieumiejętność pomyślnego rozwiązywania swoich problemów i sytuacji kryzysowych a nie od dziś wiadomo, że dziecko powinno wychowywać się w atmosferze pełnej miłości, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji.

W związku z powyższym polityka społeczna wskazuje na potrzebę systemowych działań w zakresie wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mieszczących się w formule zintegrowanych, interdyscyplinarnych działań.

1. Rodzina jako środowisko wychowawcze

Każdy człowiek pojawia się na świecie w pewnym określonym środowisku społecznym, a jego przedstawiciele mają na niego największy wpływ. To, kim stanie się w przyszłości, w dużej mierze zależy od tego pierwszego środowiska, najczęściej od rodziny, a szczególnie od poziomu jej funkcjonowania. Doświadczenie uczy, że na kształtowanie się osobowości młodego człowieka ma wpływ przede wszystkim to, w jakiej rodzinie się urodzi, jaka jest jej kultura, uznawane wartości i priorytety, jakie realizują style wychowania oraz postawy rodzicielskie przyjmują rodzice.

Ponieważ rodzina oddziałuje na jednostkę najdłużej i pozostawia w niej najgłębsze ślady, w niej tworzą się pierwsze więzi emocjonalne, rodzą się uczucia, jest więc najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka kształtującym osobowość, system wartości, poglądy czy styl życia a rodzice bądź opiekunowie są dla dzieci wzorem. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie istotną rolę odgrywają wzajemne relacje pomiędzy jej członkami oparte na miłości i zrozumieniu¹. To właśnie rodzina ponosi podstawową odpowiedzialność za wychowanie dzieci, za ich karierę szkolną i przygotowanie do samodzielnego życia, chroni przed uczuciem pustki i osamotnienia.

Tak więc jest ona podstawowym, najkorzystniejszym i najbardziej znaczącym środowiskiem życia dziecka.

W literaturze spotkać można wiele jej definicji. W. Okoń podaje, że „rodzina to mała grupa społeczna, składająca się z rodziców, ich dzieci i krewnych; rodziców łączy więź małżeńska, rodziców z dziećmi więź rodzicielska, stanowiąca podstawę wychowania rodzinnego, jak również więź formalna określająca obowiązki rodziców i dzieci względem siebie”².

Według M. Ziemskiej „rodzina jest małą naturalną grupą społeczną w której centralnymi rolami są role matki i ojca, stanowiącą całość względnie trwałą, podlegającą dynamicznym przekształceniom związanym głównie z biegiem życia jednostek wchodzących w jej skład; opiera się ona na zastanych tradycjach społecznych i rozwija własne tradycje”³.

J. Rembowski twierdzi, że „rodzina to mała i jednocześnie pierwotna grupa o swoistej organizacji i określonym układzie ról między poszczególnymi członkami, związana wzajemną odpowiedzialnością moralną, świadoma własnej odrębności, mająca swe tradycje i przyzwyczajenia, zespolona miłością i akceptująca się nawzajem”⁴.

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 roku wyraża przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Uznaje,

---

¹ H. D. Sasal, Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie, Warszawa 2005, s. 17.

² W. Okoń, Słownik pedagogiczny, Warszawa 1981, s. 261.

³ M. Ziemska, Rodzina a osobowość, wyd. I, Warszawa 1975, s. 36.

⁴ J. Rembowski, Więzy uczuciowe w rodzinie, Warszawa 1972, s. 31.

że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia⁵.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy to akta normatywne będące podstawowym źródłem polskiego prawa rodzinnego, w sposób kompleksowy regulujące stosunki rodzinne.

Według niego rodzina jest ważnym organem naszego społeczeństwa, polegającym na wspólnym egzystowaniu. Osoby, które chcą założyć swoją rodzinę i są w pełni świadome swoich praw i obowiązków powinny być konsekwentne w spełnianiu zawartych w kodeksie norm⁶.

Artykuł 27 ww. kodeksu podaje: „Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym”. Z kolei art. 95 mówi, że: „Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw”.

Należy pamiętać, że rodzina stanowi środowisko, które zapewnia dzieciom najlepsze warunki rozwoju a żadna instytucja, żaden zakład opiekuńczo-wychowawczy nie jest w stanie jej zastąpić.

2. Rodzina dysfunkcyjna w świetle prawa i literatury.

Mimo że wszystkie dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy, we współczesnym świecie, niestety, nie zawsze można obserwować pozytywną atmosferę rodzinną. Wiele rodzin zmierza się z trudem otaczającej rzeczywistości jak niekompletność i nietrwałość rodziny, migracje, odejście od klasycznego modelu rodziny – upowszechnianie się tzw. rodzin partnerskich, naznaczanie rodzin „patologicznych” w szczególności przemocą domową, obecność problemów społecznych takich jak bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawności, rozczłonkowanie rodziny pod kątem opuszczenia przez dzieci – także te dorosłe rodziny i niepodtrzymywanie z nimi kontaktów, a także starość⁷.

Co więcej nie wszystkim udaje się zwalczyć trudne sytuacje, czego konsekwencją może być wyuczona bezradność, narastające napięcie i frustracja. Brak umiejętności radzenia sobie z problemami może wzmacniać zachowania "patologiczne" u członków rodziny. Taka rodzina będzie wówczas rodziną dysfunkcyjną, która niedostatecznie wypełnia swoje funkcje, nie wywiązuje się z zadań i obowiązków względem swoich dzieci, nieumiejętnie radzi sobie w sytuacji kryzysowej oraz nieefektywnie rozwiązuje problemy życia codziennego. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, zarówno u dzieci i młodzieży, jak i w dorosłym życiu może prowadzić do wzrostu zachowań demoralizujących czy przestępczych, których instrumentem najczęściej jest przemoc. Niestety w świadomości

---

⁵ Konwencja o prawach dziecka.

⁶ Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

⁷ M. Ruszkowska, M. Winiarski, Praca socjalna z dziećmi, młodzieżą i rodziną, Warszawa 2014, s. 44-46.

społecznej nadal funkcjonuje wiele mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie przy czym większość z nich używana jest jako argument za stosowanie lub jako jej usprawiedliwienie służąc do ukrycia, zamaskowania lub zbagatelizowania problemu. Ww. zachowania są bardzo niebezpieczne z uwagi na to, że z jednej strony – zniewalają ofiarę przemocy i sprzyjają sprawcy dając mu sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc i o bezkarności, a z drugiej – utrudniają świadkom reagowanie i decyzje o pomocy dla ofiar w konsekwencji czego wiele z nich ginie z rąk swoich oprawców. Mity i stereotypy o których mowa powyżej to: „przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać”, „przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego”, „przemoc ma miejsce wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary”, „jeśli ktoś jest bity, to znaczy, że na to zasłużył”, „nikt nie powinien interweniować w sprawach rodzinnych”, „ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”, „to był jednorazowy incydent który się nie powtórzy”, „ofiary przemocy w rodzinie wyolbrzymiają problem” czy „przemoc w rodzinie jest czymś rzadkim”⁸. Nic bardziej mylnego!

By zrozumieć zjawisko przemocy w rodzinie niezbędne jest przybliżenie jego definicji. Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2 zawiera prawną definicję tego typu przemocy w świetle której przez przemoc w rodzinie rozumieć należy jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne⁹. Pojęcie przemocy w rodzinie obejmuje więc wszelkie odmiany złego traktowania tych jej członków którzy nie są w stanie skutecznie się bronić¹⁰. Odnosząc się do powyższego należy zaznaczyć, że najbardziej bezbronni ofiary to dzieci które doznają przemocy od rodziców lub opiekunów, czyli osób które powinny zapewnić im poczucie bezpieczeństwa.

Jak podaje literatura, dzieci wychowujące się w rodzinach dotkniętych przemocą narażone są na dwa rodzaje niszczących doświadczeń. Pierwszy dotyczy dzieci które są bezpośrednimi ofiarami przemocy, drugi tych gdy są świadkami jej stosowania wobec innych członków rodziny. Na podwójne niebezpieczeństwo narażone są te, które same jej doświadczają a zarazem są jej świadkami. Wiele też nich staje się bezpośrednimi ofiarami przemocy w sytuacji, kiedy próbują powstrzymać sprawcę¹¹.

Najbardziej widocznymi i oczywistymi skutkami przemocy są obrażenia cielesne, jednak najbardziej niszczące są te psychiczne – depresja, samookaleczenia, zaburzenia lękowe, opóźnienie w rozwoju, niska samoocena czy tendencje samobójcze. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest poczucia bezpieczeństwa, miłości, zaufania – czynników niezbędnych do prawidłowego rozwoju¹².

---

⁸ H. D. Sasal, dz. cyt. s. 18-20.

⁹ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

¹⁰ H. D. Sasal, dz. cyt. s. 19.

¹¹ Tamże, s. 54.

¹² Tamże, s. 53-54.

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie każdy człowiek kształtuje swój charakter, weryfikuje i hierarchizuje pewne wartości, które pozwalają na normalne funkcjonowanie w społeczeństwie. Od tego właśnie zależy dalszy rozwój jednostki i jej późniejszy status społeczny. Opierając się na wzorcach wyniesionych z własnych rodzin oraz mitach i stereotypach, ofiary dopuszczają stosowanie przemocy wobec siebie i dzieci, nie zdając sobie sprawy ze skutków, jakie za sobą niosą. Poprzez przekazywanie niewłaściwych wzorców zachowań swoim dzieciom powiększają „łańcuszek ofiar i sprawców”.

Ponadto mimo wielu działań podejmowanych przez ustawodawcę przemoc w rodzinie w dalszym ciągu jest zjawiskiem niemalże powszechnym. Badania wykonane przez TNS OBOP dla Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej pokazują, że sześciu na dziewięciu badanych przyznaje, że osobiście zna w swoim otoczeniu lub sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli bądź wiedzą, że dochodzi w nich do przemocy w rodzinie wobec kobiet i dzieci. Dwukrotnie mniej jest osób, które wiedzą o rodzinach dotkniętych ww. problemem, gdzie ofiarą byłby mężczyzna¹³. Coraz częściej wychodzą na jaw fakty stosowania lub doznawania przemocy w czterech ścianach własnego mieszkania, w miejscu w którym człowiek, zwłaszcza ten dorastający powinien znaleźć ciepło, bliskość, oparcie, a doznaje bólu, cierpienia i upokorzenia. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak to, że tak szeroko rozumiana przemoc w rodzinie przestaje być tematem tabu. Jej ofiary powoli przełamują fałszywy wstyd, udając się ze swoimi problemami do odpowiednich instytucji.

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawa rodziny. Art. 40 Konstytucji mówi: „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Art. 71 podaje: „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych”, z kolei art. 72 informuje: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”¹⁴.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku wskazuje, że pomoc społeczna jest tą dziedziną polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, czyniąc jednocześnie odpowiedzialnymi za organizację pomocy społecznej organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli¹⁵.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku zawiera preambułę „dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową dla zapewnienia

---

¹³Diagnoza Zjawiska Przemocy w Rodzinie w Polsce wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I raport z badań ogólnopolskich. Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 2010r., s. 32.

¹⁴Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.

¹⁵Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a szczególnie dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami” oraz wskazuje obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, a także organach administracji rządowej¹⁶.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na samorząd powiatowy między innymi obowiązek opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych, w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie¹⁷.

Uwzględniając powyższe należy zastanowić się przede wszystkim jakie działania podjąć by uchronić przed zjawiskiem przemocy tych najmłodszych i najbardziej bezbronnych członków rodziny jakimi są dzieci. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim realizując zadania z zakresu pomocy społecznej między innymi oferuje pomoc ofiarom przemocy w zróżnicowanym zakresie, począwszy od pomocy doradczej i informacyjnej, po pomoc socjalną, prawną i psychologiczną. Niemniej jednak mając świadomość, że pomoc dziecku i rodzinie wymaga stałej i bezpośredniej współpracy wszystkich instytucji i organizacji odpowiedzialnych za wsparcie i pomoc rodzinie przeżywającej problemy opracowano Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim na lata 2018 - 2022.

Należy zaznaczyć, że koncentracja działań z zakresu szeroko rozumianej profilaktyki nie może skupić się wyłącznie na dziecku ale winna obejmować wszystkich członków rodziny w której występują zjawiska niepożądane.

Realizacja wyznaczonego w ww. programie celu strategicznego tj. **„Profilaktyka i wspieranie rodzin uwikłanych w zjawisko przemocy w rodzinie”** wymagała określenia celów szczegółowych, kierunków odpowiednich działań oraz wskazania instytucji za nie odpowiedzialnych. Dzięki niniejszemu programowi jednostki zaangażowane w świadczenie pomocy na rzecz dziecka uwikłanego w zjawisko przemocy na terenie Powiatu Nowomiejskiego będą działać spójnie i celowo co przybliży do osiągnięcia założonych w nim celów.

---

¹⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

¹⁷ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Tabela nr 1

Liczba rodzin nie wypełniających właściwie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i liczba dzieci przebywających w rodzinach.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba rodzin nie wypełniająca właściwie funkcji opiekuńczo - wychowawczej	Liczba dzieci przebywających w tych rodzinach	Działania podjęte na rzecz tych rodzin
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim	33	84	- praca asystenta z rodziną, - ustalenie planu pracy z rodziną oraz jego realizacja, - pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, - współpraca z kuratorem, dzielnicowym, pedagogiem, - pomoc w ustaleniu ojcostwa, - pomoc w ustaleniu alimentów, - pomoc w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych, - pomoc w zorganizowaniu czasu wolnego i wypoczynku dla dzieci.
Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim z/s w Mszanowie	23	50	- praca socjalna pracownika socjalnego, - wsparcie asystenta rodziny.
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kurzętniku	25	65	- wsparcie asystenta rodziny, - współpraca z pedagogiem szkolnym i kuratorem sądowym, - pomoc psychologiczna, - pomoc finansowa ops, - dożywianie dzieci w szkole, - praca socjalna, - kolonie wakacyjne, - szkoła dla rodziców.
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Biskupcu	7	15	- praca asystenta z rodziną, - zgłoszenie do Sądu – nadzór kuratora.
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie	14	39	- wprowadzenie asystenta rodziny, - praca socjalna z rodziną prowadzona przez pracownika socjalnego, - wystosowanie wniosku do Sądu o wgląd w sytuację rodziny.
Razem	102	253	-

Źródło: Informacje pozyskane z ośrodków pomocy społecznej terenu powiatu nowomiejskiego.

Przedstawione wyniki, jednoznacznie wskazują na funkcjonowanie na obszarze powiatu nowomiejskiego aż 102 rodzin, które nie wypełniają właściwie swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do dzieci, które w nich przebywają a których łącznie jest 253. Jak wynika z przekazanych danych wszystkie ww. rodziny objęte są wsparciem ośrodka pomocy społecznej.

Tabela nr 2

Sytuacja dziecka uwikłanego w zjawisko przemocy w rodzinie w 5 gminach powiatu nowomiejskiego.

Płeć	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta” w 2017 r.	Sprawca przemocy w danej rodzinie (stopień pokrewieństwa z ofiarą/ofiarami przemocy)									Liczba dzieci przebywających w rodzinach dotkniętych przemocą w danej rodzinie	Liczba dzieci w poszczególnych kategoriach wiekowych przebywających w rodzinach dotkniętych przemocą			
		mąż/żona	były mąż/była żona	konkubent/konkubina	ojciec/matka	teść/teściowa	dziadek/babcia	rodzeństwo (brat/siostra)	wnuk/wnuczka	dziecko (syn/córka)		0-6 lat	7-13 lat	14-16 lat	Powyżej 16 lat
Mężczyzna	159	82	2	19	12	1	0	8	0	30	149	47	56	27	19
Kobieta	95	25	0	7	8	0	0	4	0	6	58	12	22	9	15
Razem	254	107	2	26	20	1		12		36	207	59	78	36	3

Źródło: Informacje pozyskane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu.

Analiza danych przedstawionych w tabeli wskazuje na bardzo dużą liczbę dzieci będących ofiarami przemocy doświadczanej w rodzinnym domu. Przemoc ta szczególnie dotyka ich w przedziale wiekowym 7-13 lat oraz 0-6 lat a jej sprawcą w przeważającej większości jest mężczyzna.

W roku 2017 w powiecie nowomiejskim procedurą „Niebieskiej Karty” objęte były aż 254 rodziny w których przebywało 207 dzieci będących niejednokrotnie ofiarami jak i świadkami jej stosowania. Z uwagi na to niepokojące zjawisko zasadnym jest zapobiegać tego typu relacjom w rodzinie i podejmować działania zmierzające do tego aby jej członkowie mieli świadomość, że przemoc zarówno ta fizyczna jak i psychiczna nie daje żadnych pozytywnych rezultatów wychowawczych, a wręcz przeciwnie - pogłębia istniejące kryzysy.

3. Zasoby umożliwiające przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w powiecie nowomiejskim.

Do zasobów umożliwiających przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na terenie powiatu nowomiejskiego zalicza się grupy, instytucje i organizacje funkcjonujące na jej obszarze lub obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców poprzez działalność na rzecz ofiar i sprawców tego zjawiska.

Tabela nr 3

Instytucje świadczące pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim
2.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim, Ośrodki Pomocy Społecznej w : Nowym Mieście Lubawskim, Mszanowie, Kurzętniku, Biskupcu oraz Grodzicznie
3.	Ośrodek Wsparcia Rodziny i Dziecka (w strukturze PCPR)
4.	Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Społecznych
5.	Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Nowym Mieście Lubawskim
6.	Komenda Powiatowa Policji w Nowym Mieście Lubawskim
7.	Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim
8.	Prokuratura Rejonowa w Nowym Mieście Lubawskim

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto z uwagi na nasilające się zjawisko przemocy w rodzinie sprawą priorytetową stało się przygotowanie kadry ośrodków pomocy społecznej do specjalistycznej pracy z rodzinami dotkniętymi ww. problemem, poprzez uczestnictwo w szkoleniach z jej zakresu.

Tabela nr 4

Liczba pracowników socjalnych przygotowanych do pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Lp.	INSTYTUCJE POMOCY SPOŁECZNEJ FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE POWIATU NOWOMIEJSKIEGO	LICZBA PRACOWNIKÓW PRZYGOTOWANYCH DO PRACY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim	2
2.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim	7
3.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lub. zs. w Mszanowie	6
4.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kurzętniku	9
5.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Biskupcu	5
6.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie	12
7.	Razem	41

Źródło: informacje uzyskano z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu nowomiejskiego.

Dane uzyskane od instytucji pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu nowomiejskiego, przedstawione w powyższym zestawieniu wskazują na profesjonalnie wykwalifikowaną kadrę oraz specjalistów przygotowanych do pracy z osobami i rodzinami uwikłanymi w problem przemocy w rodzinie w poszczególnych jednostkach, co niewątpliwie przyczyni się do uzyskiwania pozytywnych efektów w pracy z ww. osobami.

Z dokonanej diagnozy wynika, że przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, który w znacznym stopniu dotyka najmłodszych członków rodziny jakimi są dzieci.

Udzielenie skutecznej pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie wymaga specjalistycznej i profesjonalnej pomocy. Poszczególne osoby przeżywają swoją sytuację w bardzo zróżnicowany sposób. Niektóre odczuwają bunt i nienawiść wobec osoby krzywdzącej. Inne z kolei doświadczają nieuzasadnionego poczucia winy lub ulegają rozpacz. Są to przeżycia destrukcyjne, które utrudniają przezwycięzenie problemu w związku z czym bardzo istotnym zadaniem jest jak najszybsze powstrzymanie przemocy. Aby to osiągnąć, konieczne jest wyprowadzenie ludzi krzywdzonych z „pułapki” osamotnienia poprzez wskazanie osób, środowisk i instytucji, które mogą udzielić konkretnej pomocy w obliczu przemocy w rodzinie (policja, pomoc społeczna, gmina, parafia). Ponadto bardzo ważne jest pomaganie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, by uwolniły się od fałszywych schematów myślenia oraz od błędnych przekonań na temat cierpienia i zaburzonych więzi rodzinnych oraz szukanie długofalowych rozwiązań, obejmujących także pomoc wobec osoby, która używa przemocy.

4. Program – cele programu

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim na lata 2018 - 2022 skierowany jest do:

- ofiar i świadków przemocy w rodzinie w tym w szczególności dzieci;
- rodziców dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie;
- sprawców przemocy w rodzinie;
- społeczności lokalnej;
- instytucji, które działają na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i które powzięły informację o wystąpieniu przemocy w rodzinie.

Sporządzona diagnoza problemu przemocy w rodzinie w powiecie nowomiejskim była podstawą do opracowania celu głównego programu oraz jego celów szczegółowych. Cel główny programu będzie realizowany za pomocą celów szczegółowych oraz zaplanowanych działań. W realizacji celów programu będą uczestniczyły instytucje, podmioty i organizacje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz działające na rzecz dziecka i rodziny na terenie powiatu nowomiejskiego.

Cel główny programu:

Profilaktyka i wspieranie rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Identyfikacja problemu i działania profilaktyczne.

Działania:

- 1.1. Monitorowanie środowisk zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- 1.2. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie;
- 1.3. Wsparcie osób zawodowo zajmujących się zjawiskiem przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zwiększenie profesjonalizmu ich działań;
- 1.4. Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków na rozwój dziecka;

Oczekiwane efekty:

- 1.1.1. Systematyczne pozyskiwanie wiedzy dotyczącej rozmiaru przemocy w rodzinie oraz liczby dzieci nią dotkniętych na terenie powiatu nowomiejskiego;
- 1.1.2. Wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny na terenie powiatu nowomiejskiego;
- 1.1.3. Zwiększenie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie i podejmowania skutecznych działań przez przedstawicieli różnych instytucji;
- 1.1.4. Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie i jej skutków na funkcjonowanie dziecka;

Wskaźniki:

- 1.1.1.1. Aktualna liczba rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Nowomiejskiego;
- 1.1.1.2. Liczba rozpowszechnionych informacji dotyczących instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny;
- 1.1.1.3. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla grup zawodowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz liczba osób w nich uczestniczących;
- 1.1.1.4. Liczba opublikowanych i rozdyskrebowanych informacji dotyczących zjawiska przemocy;

2. Edukacja i promocja konstruktywnych postaw w rodzinie.

Działania:

- 2.1. Promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie poprzez przeprowadzenie zajęć przez specjalistę z zakresu ww. problemu podczas zebrań rodziców w szkołach.
- 2.2. Realizacja programów profilaktycznych skierowanych do rodziców dzieci i młodzieży zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- 2.3. Promowanie korzystnych interakcji rodzinnych i procesów komunikacyjnych w rodzinie poprzez warsztaty oraz prelekcje.
- 2.4. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego.

Oczekiwane efekty:

- 2.1.1. Wzrost wiedzy i umiejętności wychowawczych wobec dziecka w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 2.1.2. Wzrost wiedzy o problemie przemocy wśród dzieci i młodzieży;
- 2.1.3. Wzmocnienie umiejętności prawidłowej interakcji i komunikacji w rodzinie;
- 2.1.4. Zwiększenie liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego (poradnictwo psychologiczne, prawne, socjalne);

Wskaźniki:

- 2.1.1.1. Liczba osób, które poznały prawidłowe metody wychowawcze w stosunku do dzieci w rodzinach dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 2.1.1.2. Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych oraz liczba osób w nich uczestniczących;
- 2.1.1.3. Liczba rodzin u których nastąpiło wzmocnienie interakcji i komunikacji między jej członkami;
- 2.1.1.4. Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego;

3. Promowanie stylu życia wolnego od przemocy.**Działania:**

- 3.1. Aktywizacja dzieci-ofiar przemocy w rodzinie poprzez uczestnictwo w proponowanych przez szkoły zajęciach pozalekcyjnych;
- 3.2. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień jako alternatywy zachowań destrukcyjnych;
- 3.3. Rozwój form spędzania czasu wolnego sprzyjający wzmocnieniu więzi rodzinnych;

Oczekiwane efekty:

- 3.1.1. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u dzieci dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- 3.1.2. Podniesienie własnej wartości przez uczestników zajęć mających na celu rozwijanie zainteresowań i uzdolnień;
- 3.1.3. Wzmocnienie więzi rodzinnych między członkami rodzin dysfunkcyjnych.

Wskaźniki:

- 3.1.1.1. Liczba dzieci z rodzin dotkniętych przemocą uczestniczących w zajęciach aktywizujących.
- 3.1.1.2. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach rozwijających zainteresowania.
- 3.1.1.3. Liczba imprez rekreacyjno – sportowych oraz osób w nich uczestniczących.

5. Realizatorzy, czas realizacji programu, monitoring i ewaluacja programu, źródła finansowania programu.**Realizatorzy:**

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim na lata 2018 - 2022 jest dokumentem o działaniu długofalowym. Będzie realizowany we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które zajmują się zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz działają na rzecz dziecka i rodziny.

Czas realizacji programu:

Zakłada się, że Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim realizowany będzie od 2018 do 2022 r.

Monitoring i ewaluacja programu.

Monitoring programu będzie prowadzony corocznie, poprzez sprawdzanie stopnia osiągnięcia celów założonych w programie. Zakłada się możliwość dokonania korekty programu w przypadku niewystarczającej skuteczności realizacji zaplanowanych działań. Ewaluację programu prowadzić będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim poprzez wykorzystanie informacji pozyskanych od pozostałych realizatorów programu. Informacje z realizacji programu będą przedkładane Radzie Powiatu w ramach corocznych sprawozdań z zakresu działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim.

Źródła finansowania programu:

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie nowomiejskim na lata 2018 - 2022 finansowany będzie ze środków własnych, środków powiatu nowomiejskiego, środków instytucji współuczestniczących oraz z pozabudżetowych środków pozyskiwanych z różnych programów (krajowych, unijnych).

6. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Cel główny: **Profilaktyka i wspieranie rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.**

Cel szczegółowy nr 1: **Identyfikacja problemu i działania profilaktyczne.**

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współpracujące
1.	Monitorowanie środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie zjawiskiem	2018	2022	ośrodki pomocy społecznej; pedagodzy szkolni.
2.	Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.	2018	2022	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ośrodki pomocy społecznej; pedagodzy szkolni, Starostwo Powiatowe.
3.	Wsparcie osób zawodowo zajmujących się zjawiskiem przeciwdziałania przemocą w rodzinie i zwiększenie profesjonalizmu ich działań.	2018	2022	PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ośrodki pomocy społecznej
4.	Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków na rozwój dziecka.	2018	2022	PCPR, pedagodzy szkolni, ośrodki pomocy społecznej

Cel szczegółowy nr 2: **Edukacja i promocja konstruktywnych postaw w rodzinie.**

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współpracujące
1.	Promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach dotkniętych przemocą w rodzinie poprzez przeprowadzenie zajęć przez specjalistę z zakresu ww. problemu podczas zebrań rodziców w szkołach.	2018	2022	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, PCPR, NGO*
2.	Realizacja programów profilaktycznych skierowanych do rodziców <u>dzieci</u> i młodzieży zagrożonych zjawiskiem przemocą w rodzinie.	2018	2022	ośrodki pomocy społecznej; pedagodzy szkolni, NGO
3.	Promowanie korzystnych <u>interakcji</u> rodzinnych i procesów komunikacyjnych w rodzinie poprzez warsztaty oraz prelekcje.	2018	2022	ośrodki pomocy społecznej, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

4.	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego.	2018	2022	PCPR

Cel szczegółowy nr 3: **Promowanie stylu życia wolnego od przemocy.**

Lp.	Działania	Od kiedy	Do kiedy	Podmiot realizujący i jednostki współuczestniczące
1.	Aktywizacja dzieci-ofiar przemocy w rodzinie poprzez uczestnictwo w proponowanych przez szkoły zajęciach pozalekcyjnych.	2018	2022	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO
2.	Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień jako alternatywy zachowań destrukcyjnych.	2018	2022	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO
3.	Rozwój form spędzania czasu wolnego sprzyjający wzmocnieniu więzi rodzinnych.	2018	2022	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, pedagodzy szkolni, świetlice, kluby, NGO

*NGO - formalne i nieformalne grupy/organizacje pozarządowe.

Literatura:

Pozycje zwarte:

1. Okoń W., Słownik Pedagogiczny, Warszawa 1992.
2. Rembowski J., Więzy uczuciowe w rodzinie, Warszawa 1972.
3. Ruszkowska M, Winiarski M., Praca socjalna z dziećmi, młodzieżą i rodziną, Warszawa 2014.
4. Sasal H. D., Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie, Warszawa 2005.
3. Ziemska M., Rodzina a osobowość, wyd. I, Warszawa 1975.

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
2. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Konwencja o prawach dziecka.
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
6. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Pozostałe pozycje:

1. Diagnoza Zjawiska Przemocy w Rodzinie w Polsce wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I-raport z badań ogólnopolskich. Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 2010 r.